

fiskevattenägarna

Sveriges fiskevattenägareförbund

SYNPUNKTER

2017-02-01

**Havs- och vattenmyndigheten/
Ulrika Sahlin**

Synpunkter delrapport riskanalys för hantering av signalkräfta i Sverige

Sveriges Fiskevattenägareförbund har tagit del av delrapporten *riskanalys för hantering av signalkräfta i Sverige* och vill framföra följande kommentarer och synpunkter.

Sammanfattande kommentarer och synpunkter

Vår utgångspunkt är att riskanalysen ska bana väg för ett hanteringsprogram som lever upp till regeringens och myndigheternas utfästelser om att signalkräftan, trots listningen, får ett fullgott undantag och även fortsättningsvis kommer att kunna nyttjas och utvecklas som den synnerligen betydelsefulla kommersiella och kulturella resurs den är för landsbygdens enskilda fiskerättsägare och företagare idag. EU-förordningen får inte bli en förevändning för att försvåra och begränsa fiske och handel med signalkräfter.

I grunden tycker vi att nuvarande svenska bestämmelser (hanteringsåtgärder) är fullt tillräckliga. Vi anser att kraftsamlingen för att skydda flodkräftan i huvudsak måste riktas på information och efterlevnad av befintliga regler, samt en översyn av det allmänna fisket i Vättern.

I begreppet nuvarande hanteringsåtgärder räknar vi inte in ett eventuellt stopp för förstärkningsutsättningar i legala signalkräftavatten. För att hanteringsprogrammet ska vinna acceptans och förståelse hos fiskevattenägare måste det finnas dispensmöjligheter att förstärka legala signalkräftabestånd, inte minst om bestånden drabbats av någon miljöincident.

Rapportens avsnitt om rätten till kräftfiske och beskrivningen av kräftfiskenäringen är ofullständig och delvis missvisande. Avsnitten ger ingen rättvis bild av signalkräftans stora betydelse för svensk landsbygd och landsbygdsföretagande och en felaktig bild av den ägarrättsliga plattformen. Vi levererar förslag till ny utformning av dessa avsnitt. Det är stora landsbygdsvärden som står på spel till följd av signalkräftans listning. Svensk kräftnäring är långt mycket mer än det licensierade yrkesfisket på allmänt vatten i de stora sjöarna.

Vi konstaterar att rapporten i detta skede långt ifrån är komplett. Detta gör vissa avsnitt svårbegripliga och det är därför svårt att lämna mer detaljerade synpunkter på dessa i nuläget. Vi får återkomma med synpunkter på åtgärder och riskmodeller när dessa börjar få fastare och konkretare form.

Bakgrund

Under *vidtagna hanteringsåtgärder* anges att utsättningsstoppet med stöd av EU-förordningen även gäller förstärkningsutsättningar i lokaler med lagliga signalkräftabestånd. Vi anser inte att detta med tydlighet är klarlagt i förordning eller genomförandeakt. Havs- och vattenmyndigheten menar att det baseras på en tolkning av förordningens förbud mot avsiktligt gynnande av signalkräfta. De svenska utsättningsföreskrifterna har ännu inte ändrats. Utsättningsföreskrifterna kan ändras först då den svenska förordningen om invasiva främmande arter är på plats. Den exakta utformningen av de svenska utsättningsföreskrifterna, och den slutliga tolkning av EU-förordningen som dessa kommer att grunda sig på, vet vi alltså inte i dagsläget. Det är därför inte motiverat att redan nu slå fast att stoppet även gäller dessa förstärkningsutsättningar. Vi återkommer längre fram i texten med argument mot att förbjuda förstärkningsutsättningar.

Utformning av riskanalysen

Vi tycker det är bra att riskanalysen baseras på huvudavrinningsområden. Utgångspunkten att åtgärderna ska vara rimliga och att dessa ska vägas mot ekonomiska och samhällsliga konsekvenser är också intentioner som vi ställer oss bakom.

Den sammanfattande beskrivningen av bedömningsmodeller är emellertid rörig och svårbegriplig. Det tycks som ordet tillstånd används istället för bestånd och vice versa.

Referensgruppen har tydligt markerat att mycket stora landsbygdsvärden står på spel till följd av unionslistningen av signalkräftan. Det är positivt att dessa signaler har uppfattats av myndigheterna och att det finns med som ledstjärna i arbetet med riskanalys och hanteringsprogram. Vi vill gärna påminna om att detta ligger i linje med svenska regeringens utfästelser om att signalkräftan, trots listningen får ett fullgott undantag och även fortsättningsvis kommer att kunna nyttjas och utvecklas som den synnerligen betydelsefulla kommersiella och kulturella resurs den är för landsbygden och dess företagare idag. Processen kring hanteringsåtgärderna måste skötas med omsorg och hög medvetenhet ur många aspekter med hänsyn till resursens stora värde. Beskrivningen av kräftnäringen i föreliggande rapport är långt ifrån korrekt och fullständig. Bristerna utvecklas under berört kapitel.

Signalkräfta och flodkräfta i Sverige

Referensen till vår kunskapsbok om kräftor ska vara (Sveriges Fiskevattenägareförbund & SLU, 2015). Referensen förekommer även i andra avsnitt av rapporten.

Förekomst, historik och potentiellt utbredningsområde

Beträffande flodkräftan är det relevant att informera om att merparten av de knappt 1000 bestånden inte är fiskbara. Uppgiften att flodkräftan *på många håll* ger möjlighet till ett aktivt och givande kräftfiske bör specificeras. Hur många flodkräftavatten är fiskbara ?

Beträffande signalkräftan är det viktigt att ge en korrekt historiebeteckning innebärande att arten infördes till Sverige med början år 1959 på initiativ och uppdrag av regeringen. Både dåvarande Fiskeristyrelsen och Domänverket deltog i projektet. Syftet var att hitta en fullgod

ersättningskräfta till de många vatten där flodkraften hade slagits ut av kräftpest. Signalkraften spreds sedan med starkt stöd av statliga fiskeritjänstemän.

På Gotland lär det inte längre finnas några bestånd av signalkräfta.

Vem får fiska

Beskrivningen är ofullständig och innehåller dessutom så många felaktigheter att avsnittet måste skrivas om i sin helhet (bland annat felaktigheter om gränser allmänt och enskilt vatten, fiskevårdsområdets upplåtelse och dessutom allt för stor tonvikt på yrkesfiske på allmänt vatten då det klart största näringsmässiga kräftfisket sker med stöd av enskild rätt på enskilt vatten).

Förslag till ny lydelse :

Rätten att fiska kräftor på enskilt vatten ingår i fastigheternas fiskerätt. Fisket kan vara skiftat och delat och då äger varje fastighet ett definierat avgränsat område. Kräftfisket är dock ofta samfällt och då äger flera fastigheter ett gemensamt fiskevatten.

I fyra svenska sjöar finns allmänt vatten. Kräftfiske på allmänt vatten förekommer framför allt i Vättern och Hjälmaran. Även Vänern har allmänt vatten och där har beståndet av signalkräfta ökat under senare år. Kräftfisket på allmänt vatten är förbehållet licensierade yrkesfiskare. Vättern är ett undantag. I Vättern infördes kräftfiske för allmänheten 1999. Allmänheten får fiska under vissa helger i augusti och september och med högst sex burar. Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten i de tre nämnda sjöarna går, enligt huvudregeln, 300 meter utanför strandlinjen eller utanför ö som är minst hundra meter lång. På enskilt vatten tillhör kräftfisket de fastigheter som äger fiskerätten. Så är det i alla sjöar och vattendrag, även i Vänern, Vättern och Hjälmaran där det förekommer både enskilt och allmänt vatten.

Fiskevattnet är lantbruksfastigheternas tredje största areella produktionsmedel, efter odlingsmarken och skogen. Ett fiskevatten kan vara delat och tillhöra en enda fastighet, eller samfällt och tillhöra flera fastigheter. Fiskerätten framgår i de flesta fall av lagfarthandlingar men kan ibland behöva spåras bakåt i historien i gamla lantmäterihandlingar. Att en fastighet har mark vid vattnet eller att det ingår ett vattenområde är inte detsamma som att fastigheten har fiskerätt. En fastighet som ligger lång från vattnet kan ha fiskerätt medan en strandfastighet kan sakna fiskerätt. Fiskerätten är ofta samfällad för flera fastigheter inom ett gemensamt vattenområde, oberoende av vem som äger stranden.

1981 stiftades lagen om Fiskevårdsområden. Sedan dess har det bildats över 2 000 fiskevårdsområden i Sverige. Fiskevårdsområdena samlar alla ägare och ägarformer inom ett sammanhängande vattenområde i en eller flera sjöar och vattendrag. Fiskevårdsområdesföreningen samordnar kräftfisket och fiskevården till exempel genom gemensamma regler för premiär, antal fiskedagar, redskapsmängder och minimimått. Det är ovanligt att fiskevårdsområden upplåter kräftfiske till allmänheten utan kräftfisket brukas vanligtvis individuellt av fiskerättsägarna själva.

Kräftfiske

Även denna beskrivningen är ofullständig och innehåller många felaktigheter. Undantaget skrivningarna om yrkesfisket på allmänt vatten, som även här får störst utrymme och prioritet, behövs en omskrivning av avsnittet. Det allvarligaste är att fritidsfiske även definieras omfatta allt fiske som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt. Det måste göras en klar åtskillnad mellan allmänhetens kräftfiske på allmänt vatten i Vättern (fritidsfiske) och det kräftfiske som bedrivs av fastighetsägarna med stöd av enskilt fiskerätt. Kräftfisket med stöd av enskild fiskerätt har klart störst omfattning i landet och bedrivs både inom ramen för näringsverksamhet (försäljning av konsumtionskräftor, kräftfiskelotter eller kräftarrangemang), husbehovsfiske och rekreation.

Förslag till kompletterande lydelse :

Våra båda svenska kräftarter, signalkräftan och flodkräftan, är oerhört betydelsefulla för samtliga landsbygders fiskerinäringsar och inte minst för livskvaliteten på landsbygden. Signalkräftan är den kräftart som bär den svenska kräftkulturen och är underlag för en omfattande landsbygdsnäring som skapar både sysselsättning och ekonomisk bärkraft åt många landsbygdsföretag. Enbart fångstvärdet uppgår till mer än 300 miljoner kr per år. Till detta ska läggas de förädlingsvärden som uppkommer vid upplåtelse av kräftfiske och upplevelsearrangemang med koppling till fiske- och landsbygdsturism.

Kräftfisket ingår i all svensk fiskerinäring. Signalkräftan är en viktig målart i det yrkesmässiga insjöfisket och inom vattenbruket är extensiv dammodling av signalkräftor omfattande. Att sälja konsumtionskräftor, arrangemang och upplevelser kring kräftfiske är en viktig ingrediens i den gårdsbaserade fiske- och landsbygdsturismen.

Uppskattningsvis rör det sig om fler än 100 000 fiskerättsägare med enskilda fiskevatten som idag bedriver fiske på legalt utsatt signalkräfta. Fiskerätten ingår som en del av äganderätten i skogs- och lantbruksfastigheter. Minst 500 landsbygdsföretag är aktivt verksamma inom kräftfiskerieringen i någon form. Antal sysselsatta inom dessa företag och i omkringliggande verksamheter på landsbygden är flerdubbelt större. Många företag på landsbygden är beroende av många ben för att vara livskraftiga. Kräftfisket är en del av det totala resursutnyttjandet och försörjningen på många jord- och skogsbruksfastigheter.

Merparten av landets signalkräftavatten nyttjas till rekreation och husbehov. Traditionen och kulturen kring kräftfisket är mycket starkt förankrad i de svenska folkdjupen och i samband med kräftfisket återvänder många utflyttade fiskerättsägare och forna landsbygdsbor till sina hembygder. Många signalkräftvatten upplåts också genom kortförsäljning, försäljning av kräftfiskelotter eller arrenderas ut till allmänheten eller till externa näringsidkare. Detta rekreationsfiske har i sig självt många positiva effekter för andra företag på landsbygden. Bland annat får boendeanläggningar, lanthandeln m.m. ett uppsving under kräftfiskesäsongen. Även indirekt skapar alltså kräftfiskekulturen intäkter på landsbygden.

Flertalet av landets signalkräftavatten förvaltas av fiskevårdsområdesföreningar. Signalkräftan röner stort intresse bland fiskerättsägare och fungerar på många håll som en katalysator för övrigt förvaltnings- och fiskevårdsarbete i sjöar och vattendrag. Ett

förvaltningsarbete som också är plattformen för allmänhetens sportfiske och för näringsverksamhet inom en växande svensk fisketurismnäring.

Kräftodling

Vi utgår från att extensiva kräftdammar betraktas på samma sätt som naturvatten vid tolkning av EU-förordningens bestämmelser.

Utsättningar

Vi ifrågasätter starkt det deklarerade totalstoppet för förstärkningsutsättningar i legala signalkräftavatten och tycker det är utmärkt att frågan diskuteras i riskanalysen. Det är mycket kontraproduktivt att förbjuda förstärkningsutsättningar i vatten med legala bestånd av signalkräfta. Till följd av reglerings- eller andra miljöincidenter kan signalkräftabestånd reduceras till icke fiskbara under tiotals år innan de repar sig. Utan en förstärkningsutsättning får vi då en trädaläggning som inte gagnar någon och tar bort försörjningsunderlag för landsbygdens företag. Dessutom till ingen som helst nytta i ansträngningarna att skydda och bevara flodkräftavatten. Utsättningsförbud måste vara välgrundade och verkningfulla för att vinna legitimitet och acceptans på landsbygden.

Kulturella värden med kräftor

Av texten framgår inte att signalkräftan sedan länge är den kräftart som bär den svenska kräftkulturen.

Sötvattenskräftors ekologi

Vi finner det underligt att skäl till att signalkräftabestånd kollapsar ska läggas till under detta avsnitt. Det är inte relevant i sammanhanget.

Transport, hållande och handel

I sista stycket tas regler för kräftfiske upp utan att koppla till något egentligt sammanhang. I stycket *Vem får fiska* klargör vi enskild fiskerätt och förvaltning av kräftor. Om kräftfiske omfattas av en fiskevårdsområdesförenings verksamhet är det föreningens stämma som beslutar om regler för kräftfiskets bedrivande. Dessa regler ser därför följaktligen olika ut i olika fiskevårdsområdesföreningar. I kräftvatten som ej förvaltas av fiskevårdsområdesföreningar eller samfällighetsföreningar är det berörd fiskerättsägare som själv bestämmer hur hen bedriver sitt kräftfiske.

Raden fiske av kräftor är inte tillåtet överallt är missvisande och bör ersättas av att fiske i enskilt vatten tillhör fastigheten/fiskerättsägaren.

Övervakning av kräftor

Det bör nämnas att fiskevårdsområdesföreningar även genomför provfisken i egen regi för att följa upp kräftbeståndens utveckling.

Identifiering och metod för att bedöma åtgärder

Bakgrund

Ett kriterium för *konsekvenser för landsbygden och dess företagande* bör läggas till under Strategiska, ekonomiska och operationella konsekvenser. Acceptans hos enskilda fiskerättsägare, resursägarna, bör läggas till under Sociala konsekvenser.

Harmonisering

Särskilt intressant är att ta reda på hur Finland tolkar EU-förordningens utsättningsförbud.

Tesen att ett ökat kräftfiske ger ökad spridning av signalkräfter är enligt vår mening starkt kopplat till allmänhetens fria kräftfiske på allmänt vatten i Vättern.

Preliminär genomgång av åtgärder

Intressegrupperna som nämns är lite väl grovt tillspetsade. Vårt förbunds uppfattning är att båda kräftarterna är viktiga landsbygdsresurser som ska nyttjas och bevaras på ett förnuftigt sätt.

Hantera kräftpesten

Den möjliga åtgärd som nämns att sorgfälligt pestförklara vatten avstyrker vi med bestämdhet. Det skulle lägga en död hand över förvaltning och nyttjande av dessa vatten.

Kontrollera utsättningar av signalkräfta

Vi tillstyrker att förstärkningsutsättningar ska vara möjliga i legala signalkräftavatten inom ramen för hanteringsprogrammet. Argument för detta redovisar vi under avsnittet utsättningar.

Idén om kompensationsåtgärder vid förstärkningsutsättningar avstyrkes.

Begränsa odling av signalkräfta

Vi får inte ihop resonemanget kring odling av signalkräfta. Ett förtydligande krävs om vad som avses med denna åtgärd.

Begränsa fiske av signalkräfta

Vår uppfattning är att sådana begränsningar i så fall främst ska riktas mot allmänhetens fria kräftfiske i Vättern. Den absolut bästa åtgärden för flodkräftans bevarande är helt enkelt att stoppa allmänhetens fria kräftfiske i Vättern. Staten har förvaltningsansvaret här och fullt handlingsutrymme i frågan. Det är från det fria fisket i Vättern man kan härleda många av de olagliga utsättningar av signalkräfta som idag hotar värdefulla flodkräftbestånd. Denna åsikt delas av SLU:s kräftforskare.

En alternativ väg är att avgiftsbelägga och kvotera allmänhetens fria kräftfiske på allmänt vatten i Vättern. Detta skulle ge möjlighet att kontrollera utövarna och ge dessa riktad information om risker med utsättning och spridning av signalkräfter till andra vatten. Genom avgiften skulle även välbehövliga medel till tillsyn och kontroll kunna genereras.

I texten nämns att kommunerna kring Vättern skulle få ett inkomstbortfall om det fria kräftfisket stoppas. Vi vill vända på det till att åtgärden istället skulle ge ökade inkomster till alla övriga landsbygdskommuner där vi har landsbygdsföretagare som bedriver verksamhet kring kräftfisket i enskilda vatten. Kundunderlaget och verksamheten skulle öka hos dessa företag, som dessutom tar betalt och skattar för sina inkomster. Reformen med fritt och gratis kräftfiske i Vättern innebar sänkta priser på konsumtionskräfter och minskad efterfrågan på arrangemang och kräftfiskelotter hos enskilda fiskerättsägare /landsbygdsentreprenörer.

Avsnittet lyfter tanken att förbjuda kräftfiske på illegala bestånd. Generellt avstyrker vi en sådan åtgärd. Gränsdragningsproblem blir svåra då kräfter uppenbarligen vandrar och på egen hand kan sprida sig till andra vatten i avrinningsområdet. Vi ser inte heller att en sådan åtgärd gagnar flodkräftan. Åtgärden trädalägger enbart en viktig landsbygdsresurs. Däremot tillstyrker vi att förstärkningsutsättningar inte ska medges i vatten med illegala bestånd.

Tanken om att göra om lagliga kräftbestånd till olagliga avstyrker vi med bestämdhet.

Begränsa försäljningen av levande kräfter

Generellt sett motsätter vi oss bestämmelser som begränsar möjligheten att sälja levande konsumtionskräfter. Denna försäljning är en del av en etablerad kräftnäring. Förslaget om ett krav på att kunden informeras om risker med signalkräfter vid försäljning av levande kräfter ställer vi oss emellertid bakom.

Begränsa transport av levande kräfter eller kräftpest

Ett transportförbud av levande signalkräfter in i zoner av landet, större sammanhängande områden med flodkräftaförekomst, kan vi ställa oss bakom. Vi tror dock att ett sådant förbud är mer eller mindre omöjligt att kontrollera och följa upp.

Risken för spridning av kräftpest i samband med fisktransporter bör också ses över.

Öka medvetenhet

Vi håller med om att riktad information mot akvariebransch och plantskolor om risker med smittospridning och illegal utsättning är försummad. I övrigt refererar vi till de synpunkter, enligt nedan rörande information som vi tidigare lämnat på förslaget till åtgärdsprogram för flodkräfta.

Vår uppfattning är att informationsmaterial, kampanjer och pressmeddelanden skulle vinna mycket på att ge en mer nyanserad och sann beskrivning av båda våra svenska kräftarter. Mycket fokus läggs idag enbart på hotet mot flodkräftan och det är mycket sällan medierna förmedlar korrekt historiebeteckning kring kräftpesten, signalkräftan, dess viktiga betydelse för ett stort antal landsbygdsföretag och statens aktiva roll vid införseln av signalkräftan till

Sverige. Bilden i media blir vanligen mycket ensidigt svartmålande av signalkräfta trots att den är en stor resurs för landsbygdens befolkning och företag. Det är inte bra.

Vi ställer oss något frågande till informationsinsatsen riktad information till fiskerättsägare och särskilt att fiskerättsägare framställs som en särskilt viktig målgrupp. Denna slutsats var kanske relevant för 20 – 30 år sedan då staten uppmuntrade och beviljade utsättningstillstånd för signalkräfta även om sparsamma flodkräftabestånd fanns kvar i berörda vatten. Idag vill vi påstå att flertalet fiskerättsägare är mycket medvetna och har goda kunskaper om förutsättningarna för båda våra kräftarter, hur dessa förvaltas, för- och nackdelar med respektive art och vad illegala utsättningar kan få för konsekvenser. Det är nämligen fiskerättsägarna själva som drabbas vid illegala utsättningar av signalkräfta i befintliga flodkräftvattnen. Fokus måste istället riktas mot allmänheten där okunskapen fortfarande är stor på många håll. Här utgör allmänhetens fria kräftfiske i Vättern det absolut största problemet och det är mot denna målgrupp informationen framförallt ska riktas.

Risakanalys

Dataunderlag till riskmodellen

Punkten *Information om licenser för kräftfiske (fiskekort)* bör ändras till *Upplåtelser av kräftfiske*. Det är sällsynt att kräftfiske upplåts i fiskevårdsområdets regi och i så fall handlar det om att man säljer kräftlotter för en natts fiske. Begreppet *fiskekort* är inte relevant i detta sammanhang. Desto vanligare är det att enskilda fiskerättsägare (framförallt större) säljer kräftfiskelotter på skiftat fiskevatten (eget fiskevatten) och dessa lotter kan många gånger omfatta en hel säsons fiske och är då i form av nyttjanderättsavtal (arrende). Sådana upplåtelser är mycket vanliga hos exempelvis skogsbolag. En annan form av enskilda upplåtelser är sådana som sker inom ramen för kräftarrangemang. Statens upplåtelser på allmänt vatten i Vättern är gratis, okontrollerad och utan någon form av avtal.

Tabellen bör kompletteras med en punkt *Upplevelsearrangemang/Kräftfisketurism* samt punkten *fiske med stöd av enskild fiskerätt* (innefattar fiske av konsumtionsfiske till försäljning). Noterbart är att licens inte erfordras för att bedriva yrkesfiske på enskilt vatten i sjöar och vattendrag.

SVERIGES FISKEVATTENÄGAREFÖRBUND

Thomas Lennartsson
Förbundsdirektör
Sveriges fiskevattenägareförbund
Lilla Böslid
305 96 Eldsberga
Tel. 0702-70 83 24
Epost. thomas.lennartsson@vattenagarna.se
www.vattenagarna.se